

*Оқушылардың психологиялық
ерекшеліктері.*

Емтиханға дайындық

(жоғары сынып пән мұғалімдеріне арналған)

Психолог: С.Ж.Шегір

ҰБТ, емтиханға дайындық стратегиясы

- Әр оқушының өзіндік оқу әрекеті оның жеке басының әр түрлі ерекшеліктеріне: ойлау қабілетіне, жадына, зейін тұрақтылығына, іс-әрекетінің екіпініне, тұлғалық ерекшеліктеріне, оқу мотивациясына байланысты.
- Психологиялық қолдаудың негізгі жұмысы дайындық кезінде жүргізіледі. Сынып жеткшісімен психолог қауіп-қатер тобына жататын оқушыларды айқындайды және ата-аналармен бірігіп отырып түлектерге көмек көрсету, жолдарын анықтайды.
- Емтиханға дайындық кезінде психологиялық қолдаудың әр түрлі әдістерін қолдануға болады:
- -Топтық психологиялық сабақтар;
- -Түлектер үшін жеке консультациялар өткізу (мысалы: қобалжу сезімі бойлаған оқушылар үшін);
- -Оқушылармен ата-аналарға ұсыныстар құрастыру, (мысалы: астениялық күйге ұшырайтын балалар үшін). Ұсыныстарды жазбаша түрде берген жөн, себебі ата-аналармен балалар оны ескерту түрінде қолдану үшін.
- - Түлектердің ата-аналары үшін жеке консультациялар.
- Емтиханға дайындалу кезінде қалай көмектесу керек.
- Ата-аналарға практикалық ұсыныстар.

«Емтихан» латын сөзінен «сынау, сынақ » деген мағынаны білдіреді. Емтиханды тапсыра салып құтылу емес. Емтихан – көп компонентті күрделі процесс. Онда сол пәнді жетік, терең білумен қатар, психологиялық дайындықты да қажет етеді. Дәл сол сынаудан 11-сынып оқушылары әр- түрлі өтеді.

Сынаудан жеңіл және тиімді өту үшін ата-аналар ролі ерекше және де маңызды болады. Өйткені, балаларға ата-ананың психологиялық қолдауы қажет. Бұл өте жауапты жағдайда әркім өміріндегі ең маңызды мәселені ұсынады-қиын жағдайда жігерлік қабілетін қалыптастыру.

Емтихан тапсырған кезде оқушылардың психологиялық ерекшеліктерін анықтау керек.

Емтиханға дайындық

- Әр баланың оқу іс-әрекетінің өзгешелігі оның өзіне тән жеке ерекшеліктерімен байланысты: ойлау, есте сақтау, зейін.
- ҰБТ, емтихан тапсыру кезінде қиыншылық көруі ықтимал балаларға, мынадай топқа бөлуге болады:
- Мидың оң жақ жарты шары дамыған бала
- Синтетиктер
- Мазасыз балалар
- Өз-өзіне сенімі жоқ балалар
- Астеникалық (енжар) балалар
- Гипертимді (жылдам) балалар
- Баяу (ақырын) қабылдайтын балалар
- Аудиалдар және кинестиктар

Мидың оң жақ жарты шары дамыған бала.

Қысқа психологиялық мінездеме.

Осы топтағы оқушылардың қиялы, бейнелі ойлауы жақсы дамыған. Олар салыстыру, бейнелеу, образдарды жақсы қабылдайды. Бұл балаларда логикалық ойлау қабілеті анық емес.

Емтиханда кездесетін қиындықтар.

Олар гуманитарлық пәндерді жақсы игереді, бірақ математикалық пәндерде қиналады.

Дайындық тәсілі.

Оқушыларды өз қиялын бейнелі ойлауын қатыстыра отырып (сурет, салыстыру бейін) дайындау керек.

Синтетиктер. Қысқа психологиялық мінездеме.

Синтетиктер көп нәрсеге жалпы түрде қарайды. Жеке бөлшектерге назар аудармайды.

Емтиханда кездесетін қиындықтар. Олар жобалар жасай алмайды.

Дайындық тәсілі. Мұндай оқушыларға өз іс-әрекеттерін жалпыдан жекелеуге үйрету керек. Қорытынды жасау дағдысын дамыту керек. Әр тақырыпты өткенде оны қорытындылау, әр топқа бөліп және мәнін келтіріп үйрету керек.

Мазасыз балалар

Қысқа психологиялық мінездеме. Бұл балалардың оқу процесінде көңіл-күйі төмендей қиындай түседі. Бақылау жұмыстары, диктанттар, тесттер балаларды мазасындырады.

Емтиханда кездесетін қиындықтар. Емтихан мазасыз балалар үшін өте қиынға түседі (өйткені ол бағаланады). Үлкендердің эмоционалды қарым-қатынасын қажет етеді.

Дайындық тәсілі. Дайындық кезінде үлкендер мазасыз балаға өзінің ілтипатын, сенімділігін білдіріп, көмек көрсету керек.

Өз-өзіне сенімі жоқ балалар

Қысқа психологиялық мінездеме.

Бұл балалар өз ойларына сенбей, басқа адамдардың ойына сенеді. Олар өз-өздеріне сенбейді.

Емтиханда кездесетін қиындықтар.

Емтихан кезінде өз-өзіне сенбейтін балалар өздерін қиын сезінеді. Өйткені олар өз бетінше шешім қабылдай алмайды, өздеріне сенбейді.

Дайындық тәсілі.

Дайындық кезінде балаларға өз шешімін қабылдауға үйрету қажет. «Сен қалай ойлайсың, қай жұмыстан бастау керек: қиыннан ба немесе жеңілден бе?»

Зейінсіз балалар

Қысқа психологиялық мінездеме.

Бұл балалар көп көңілдерін басқа жаққа аударады. Өзін-өзі ұстау өте төмен деңгейде. Зейінді болуына олардың психикалық құрылымы қалыптасқанымен бұл балаларда ұйымдастырушылық қабілеті төмен деңгейде. Жұмыс істеу әрекеті тұрақсыз болады.

Емтихан кездесетін қиындықтар.

Емтихан жұмысты ұйымдастырудың жоғары болуын талап етеді. Өз-өзін ұстауға еркі жетпейтін балалар танымдық дамудың жоғары деңгейде алған білімі жеткілікті бола тұра, берілген уақытты дұрыс пайдалана алмайды.

Дайындық тәсілі.

Дайындық кезінде осындай балаларды

уақытты тиімді пайдалану үшін құм сағат, сызғыш құралдарын пайдалану керек.

Үздік оқушылар

Қысқа психологиялық мінездеме.

Бұл балаларда сабақ үлгерімі, жауапкершілігі, ұйымдастырушылығы өте жоғары.

Тапсырмаларды өте тез және жылдам орындауға тырысады. Осы балалар мақтағанды жақсы көреді. Өзін жақсы сезіну үшін, оларға тез үлгеру керек және жақсырақ жасау керек.

Емтиханда кездесетін қиындықтар.

Осындай балаларға тапсырманы қалдырмай, бәрін бірақ орындау қажет және нәтижелі болуды қалайды.

Дайындық тәсілі.

Дайындық сәттерде үздік оқушыларға жаттығулар, тапсырмаларды беру керек. Бірақ қатарынан жасамай таңдау ретінде орындау.

Астеникалық (енжар) балалар **Қысқа психологиялық мінездеме.**

Енжар балалар дегеніміз өте тез шаршайтын, әлсірейтін балалар. Олар тез шаршайды, жұмыс екпіні баяу болып, қателері көбейе бастайды. Шаршағандық көбінесе жоғары нерв жүйкесімен байланысты, сондықтан табиғи жүйкелік шаршау басым.

ҰБТ, емтиханда кездесетін қиындықтар.

ҰБТ, емтиханда ұзақ уақытты (3 сағ.), жоғары жұмысқа қабілетті талап етеді. Енжар балаларда жұмыс сапасы төмендеуі мүмкін, шаршағандық пайда болады.

Дайындық тәсілі.

Жұмыс барысында енжар балаларға:

«Басқа балалар күні-түні сабақ оқиды, ал сен болсаң тез шаршайсың»,
-деуге болмайды. Өйткені бұл балалардың жеке ерекшелігі осындай. Дайындық кезінде балаларға көп демалыс беру керек, ұйықтау қажет, далаға серуенге шығу қажет.

Гипертимді (жылдам) балалар

Қысқа психологиялық мінездеме.

Бұл балалар өте тез, белсенді, жігерлі болады. Жұмысты тез орындайды, қызба, ашуланшақ балалар. Тапсырманы тез орындайды, бірақ көп қате жіберіп, ұқыпсыз орындайды және оны түзетпейді.

Емтиханда кездесетін қиындықтар.

Емтихан ұқыпты, зейінді, жинақы болуды талап етеді.

Ал гипертимді балаларда бұл қасиеттер жоқ, сондықтан олардың әлсіз жақтары осы.

Дайындық тәсілі.

Бұл балаларға өзін-өзі бақылау, тексеру функциясын үйрету қажет, тапсырманы орындағаннан кейін, оны тексеру, қателерін табуды талап ету керек. емтихан маңызды екенін түсіндіру қажет. Өміріндегі ең маңызды шешуші кезең екенін түсіндіру артық емес.